

OKRESNÍ ARCHÍV
ÚSTÍ NAD LABEM

ARCHÍV MĚSTA
CHABÁŘOVICE

1564 - 1945

I n v e n t á ř

Ústí nad Labem 1974

Ú V O D

1. Nástin správních a právních dějin města Chabařovic.

V nejstarším údobí své písemnými zprávami doložené historické existence /od poloviny 14. století/ byly Chabařovice poddanskou vsí, která nejprve patřila k panství Rýzmburk a někdy po roce 1385 k panství v Krupce. Jako ostatní vesnice panství snášely od své vrchnosti dobré i zlé a jejich obyvatelé - jak se zdá - v klidu a poměrně bez vzrušení přežívali změny v osobách vrchností, koncem 15. a na počátku 16. století dosti časté. Nemáme žádné spolehlivé zprávy o tom, zda vrchnost povolila svým chabařovickým poddaným nějakou vlastní správu. Pravděpodobnější je, že správu /jež z 90% nepochybně spočívala ve vymáhání poddanských dávek/ vykonávala buď sama, nebo - což je pravděpodobnější - prostřednictvím pověřených úředníků. U vrchností jako byli Sasové Arnošt ze Schönburgu, pán na Glauchau a později Heinrich ze Schleinitz, polní maršál saského vévody, anebo bezprostředně po něm Albrecht Libštejnský z Kolovrat, nejvyšší kancléř království Českého, o nichž je bezpečně známo, že byli vojensky nebo politicky významně exponováni jinde, se pravděpodobnost mění téměř na jistotu. Sotva lze předpokládat, že za poměrně krátká údobí své vrchnostenské suverenity Chabařovice vůbec viděli, neřku-li osobně spravovali.

Znenáhlu však Chabařovice, položené na staré obchodní cestě, začaly svým významem přerůstat běžnou poddanskou ves. Poslední čtvrtina 15. století a celé století 16. je v Čechách dobou rozvoje poddanských měst a městeček. Ani chabařovická vrchnost nestála stranou. Podle opisu ze 17. století chovaného nyní v SÚA v Praze a vydaného CIM IV/3, č. 891 dostaly Chabařovice městský řád r. 1521 od tehdejšího majitele panství Krupky Jana z Valdštejna. Opis byl pořízen ze staré městské knihy, nyní již nedochované. Časový údaj je pravděpodobný, protože v inventářích krupeckého panství pořizovaných ještě v první polovině 16. století /v letech 1523, 1529, 1537 a 1547/ jsou Chabařovice vždy uváděny jako městečko. Jako

II.

o městečku s vlastními správními orgány mluví o Chabařovicích znakové privilegium Ferdinanda I. z 21. října 1549.

Podle městského řádu z r. 1521 měly Chabařovice purkmistra a městskou radu, jejichž jmenování si vyhradila vrchnost a starší. Purkmistr a rada měly se souhlasem vrchnosti vykonávat veškerou jurisdikci nad obyvateli městečka včetně práva hrdelního. Obyvatelé užívali práva města Ústí nad Labem, v zásadě tedy práva magdeburského. K chabařovickému právu patří vesnice Varvažov, Liboňov, Chlumec, Stradov a Přestanov. Zároveň byly v řádu určeny platy a povinnosti k vrchnosti, práva a povinnosti horního i dolního mlynáře. Nepochybně v té době nechala vrchnost v Chabařovicích vařit pivo, což dosvědčuje i ustanovení městského řádu, že obyvatelé výšezmíněných vesnic jsou povinni vozit do Chabařovic obilí k sladování. Podle Svatováclavské smlouvy z r. 1517 to byla činnost zcela legální neodporující zemskému právu.

Růst městského života v Chabařovicích, pouhých 8 km vzdálených od Ústí n.L., byl ústeckým měšťanům trnem v oku, a to zvláště po požáru r. 1538, kdy většina Ústí lehla popelem a hospodářský potenciál města rapidně klesl. Ústecká stížnost se však minula úspěchem. Zemští hejtmané na místě králově vydali r. 1541 rozhodnutí, v němž prohlásili, že Chabařovičtí dokázali, že mívali sladovny a pivovary již před mnoha lety, že tu žili řemeslníci, aniž to bylo na újmu královskému městu Ústí n.L. a hornímu městu Krupce. Tím byl legalizován faktický stav. Ústí se však nevzdalo a odvolalo se ke králi. Argumentovalo především tím, že pivovarnictví a jiné živnosti v Chabařovicích představují porušení práva mílového, které Ústí mělo od r. 1325 a které mu i nástupci Jana Lucemburského vždy znovu a znovu potvrzovali a ani Svatováclavskou smlouvou nebylo výslovně zrušeno. /Míle v Čechách se tehdy běžně počítala na 11 km u dnešní metrické soustavy./ Ferdinandovo rozhodnutí z 6. prosince 1542 nebylo pro Chabařovice příznivé: Městské živnosti, zejména pivovarnictví, výroba sladů a prodej soli byly Chabařovicím zakázány a Chabařovice prohlášeny za ves. Chabařovičtí se s tím nesmířili a nedbajíce rozčilení Ústeckých

III.

snázili se pokračovat v městském způsobu života. Jak jsme již řekli, r. 1547 v inventáři pořázeném při nástupu nové vrchnosti Volfa z Vřesovic jsou znovu označeny jako městečko. Volf z Vřesovic, nejvyšší písař, president České komory a jeden z blízkých důvěrníků panovníkových se jistě přičinil o to, že král své rozhodnutí z r. 1542 fakticky anuloval tím, že udělil r. 1549 "městečku Chabařovickému a obyvatelům v něm" právo užívat pečeť /a znak/ a pečeti zeleným voskem. Tím uznal jejich nárok na městský způsob života.

Volf z Vřesovic zemřel na jaře r. 1569 a čtyři roky potom vymřel jeho synem Bernardem celý rod v mužské linii. Dvě pozůstalé Volfovy dcery nemohly z různých právních i faktických příčin, jejichž líčení není v tomto nástinu možné, udržet celou severočeskou državu svého otce pohromadě, naopak, v září 1579 dochází za asistence císařských komisařů k jejímu rozdělení. Panství Krupka přešlo do vlastnictví panovníka. Chabařovice v čele s purkmistrem Audreasem Gentschem využily příležitosti a v prosinci tr. uzavřely s císařskými komisaři dohodu o výkupu z poddanství. Po splnění podmínek dohody měly mít status plnoprávného královského města. Zavázaly se zaplatit 5 200 kop míšenských Grošů ve třech splátkách, splatných o vánocích 1579, o sv. Jiří a o sv. Havlu 1580. Mimoto měly zaplatit 2 500 kop gr. míšenských za právo vaření a prodeje piva, za dva výroční trhy a jeden týdenní trh. Chabařovičtí splatili první dvě splátky /a Rudolf II. jim 4. května 1580 potvrdil právo vaření a šenku piva, zatímco o otázce trhů vzhledem k intervencím Ústí, Krupky a Teplic pomlčel/, pak ale poznali, že třetí, největší, nejsou schopni splatit. V tísní se rozhodli k neobvyklému kroku. Purkmistr Adam Heinz a nájemce dolního mlýna Benedikt Friedrich dohodli s Litoměřicemi, že se Chabařovice stanou jejich poddanským městem a Litoměřice za ně zaplatí třetí splátku.

Litoměřice vydaly Chabařovicům listinu, v níž ve 23 bodech stanovily chabařovická práva a svobody. Z nich

IV.

nejdůležitější byl závazek Litoměřic, že Chabařovice nikdy neprodají. Dále slíbily respektovat náboženské přesvědčení obyvatel, řídících se augšpurskou konfesí, ponechaly městské radě pravomoc v soudnictví /pouze hrdelní případy a případy rušení manželského spoluzití měly být postupovány vrchností/, pravomoc nad cechy, právo vybírat místní dávky a soudní pokuty ve svůj prospěch. Městečku bylo dovoleno postavit novou radnici. Chabařovičtí se měli spravovati městským právem platným v Čechách, řídit je jistými, v listině uvedenými pravidly českého práva dědického a rodinného. Obyvatelé měli právo volit ze svého středu městské radní, Litoměřice je však musely potvrdit. Právo konečného potvrzení vyhradila si nová vrchnost též v případě každého cizince, kterého by Chabařovická rada přijala do města. Litoměřice slíbily podporovat Chabařovické v jejich úsilí o získání zmíněných trhů.

Poslední záměr se stal vzápětí neaktuální pro ostrý odpor zmíněných tří měst, z nichž Ústí si u císaře ještě téhož roku vymohlo zákaz trhů v Chabařovicích. Také ostatní ustanovení listiny nenabyla právní platnosti, a to pro neobratnost chabařovického purkmistra zmíněného již Gentsche. Ten již vystavenou listinu nepřijal s tím, že by jí v městečku nerozuměli, protože je česká. V Chabařovicích bylo tehdy již převážně německé obyvatelstvo. Litoměřice pohlavek spolky, ale na oplátku listinu, která omezovala jejich právo volné dispozice Chabařovicemi, nikdy znovu nevydaly, ač je o to Chabařovičtí v devadesátých letech žádali a poskytli jim jako závdavek několikrát mimořádnou "pomoc".

V čele chabařovické správy stála městská rada. Čtyři z jejich členů se vždy po čtvrt roce pravidelně střídali v úřadě purkmistra, a proto byli také zvaní purkmistři. Ten, který právě vykonával úřad, nazýval se vládnoucí purkmistr. Vládnoucí purkmistr, který se v kalendářním roce ujímal úřadu jako první, nazýval se nejpozději od r. 1586 primátor. Náležela mu správa majetku městečka, jehož byl skutečnou hlavou. Další členové rady, kteří neměli právo stát se purkmistry, nazývali se radní. Obvykle byli také čtyři, je však

V.

možné, že někdy byl jejich počet i vyšší. Např. k r. 1626 je jich uvedeno 10 a vedle nich vládnoucí purkmistr a primátor. V počtu deseti radních jsou však asi zahrnuti oba "nevládnoucí" purkmistři a pokud by tam byli zahrnuti i tzv. starší /jejichž obvyklý počet byl také čtyři/, nejde o anomálii. Podrobnější rozbor otázky není zde možný.

Starší byli vybíráni z vážených obyvatel městečka, na které nezbylo místo v radě. Běžně byli čtyři, někdy však jen dva. Zpravidla byli zváni na schůze rady, kde měli hlas poradní.

Rychtář byl hlavou pořádkové resp. policejní služby a z toho titulu mu náležela i nižší trestní jurisdikce. K ruce měl drába jakožto vykonavatele. Dráb byl ovšem také rychtářovým sluhou, kteroužto práci dělal někdy i pro celou radu, pokud ta zrovna k tomu nikoho jiného neměla. Nezbytným a většinou nezastupitelným členem radního personálu byl písař.

Rada, jak jsme řekli, byla volena v Chabařovicích a potvrzována vždy některým z členů Litoměřické rady. Obnovování rady bylo prováděno v letech 1589 - 1601 pravidelně každé dva roky.

Zasedání rady konala se vždy v době purkmistrově, protože radnice nebyla dosud k dispozici. Také rychtář úřadoval ve svém domě.

Následky neuváženého Gentschova činu dopadly na Chabařovice 8. září 1601. Toho dne oznámila Litoměřická rada do Chabařovic, že je právě prodala Petru Kölblovi z Geysingu, pánu na Chlumci. Hned následující den objevil se Kölbl v Chabařovicích a žádal, aby mu rada a obyvatelé holdovali. Purkmistr Matyáš Sturm byl k tomu v zásadě ochoten, shromážděná obec to však zamítla, poukazujíc na krátkost doby mezi prodejem a holdováním, slib Litoměřic o neprodání, nesplněné dlužní závazky Litoměřic vůči městečku a také na to, že Litoměřice prodaly také nový mlýn který jim nepatřil. Byl majetkem městečka. Jelikož však neměli v ruce žádný písemný doklad, byly jejich námitky zamítnuty a městečko donuceno k holdování 6. prosince na císařský rozkaz, tlumočený Litoměřickým krajským hejtmanem, jenž při aktu asistoval. Kölbl ponechal správu městečka beze změny a lze dokonce říci, že se o ní pramálo staral. Více ho zajímalo vymáhání dávek a přivlastňování si majetku městečka a měšťanů /oba mlýny,

VI.

5 dvorů/ způsobem z právního hlediska dosti pochybným, soudobé vrchnostenské praxi však obvyklé. To ovšem vyvolávalo nelibost. Městská rada se pokoušela uplatnit své stížnosti r. 1616 přímo u císaře Matyáše. Kölbl, který se však o věci brzo dověděl, nechal zástupce městečka po návratu na čas uvěznit a sám se pokusil o protiakci u dvora. Výsledek sporu vyzněl na status quo. Císař za tučný peníz potvrdil Chabařovicům privilegia daná jim jeho předchůdci, do jejich vztahu k vrchnosti se však zjevně míchat nechtěl. Porovnáme-li to s obvyklým výsledkem zatím známých sporů vesnických poddaných s vrchností, vedenými za Habsburků doby předbělohorské před panovníkovým soudem, lze mluvit o relativním úspěchu Chabařovic, které jako městečko si přece jen mohly dovolit více, než vesnice. Fakticky však Chabařovičtí za své peníze nic nového nedosáhli a to, co je pálilo nejvíce, zjevně vyřešeno nebylo. Dalších výsad dosáhli až v r. 1636. Ferdinand III. potvrdil chabařovická privilegia a přidal dva týdenní trhy. Protesty Ústí a Krupky byly tentokrát marné. Nová vrchnost - bratři Stralendorfové /Kölblové jako protestanti museli r. 1627 opustit zemi/ - rozšířila odúmrtí právo měšťanů až do pátého kolena.

Městská správa po třicetileté válce zůstala sice institucionálně beze změny, její práva - stejně jako práva obyvatel - byla oklešťována ve prospěch vrchnosti. Obyvatelé ztratili právo být jen formální volby členů rady. Všechny členy rady i rychtáře nyní jmenovala vrchnost výlučně sama, neohlížejíc se na mínění obyvatel. Rychtář přestal být orgánem městské rady, ale stal se orgánem vrchnosti. Podle analogie s císařskými rychtáři v královských městech zastupoval zájmy vrchnosti a městské radě byl fakticky nadřazen.

K právnímu soudu vivendů mezi Chabařovicemi a vrchností došlo r. 1673. Vrchnost - hrabata Kolovratové Krakovští měli zájem získat chabařovické právo várečné pro sebe, resp. pro sídlo panství v Krupce. Uzavřeli proto s Chabařovicemi smlouvu, v níž za postoupení práva várečného slíbili Chabařovickým ochranu /odtud termíny "Schutzherr" resp. "Schutzstadt"/, zbytek je na věčné časy naturálních a jiných robot /všechny byly převedeny na roční úrok 100 kop míšeňských

VII.

grošů/ a udělili jim na dvě desítky hospodářských a právních výsad. Tehdy také došlo k úpravě volebního práva do městské rady. Napříště, když vrchnost oznámila, že má v úmyslu obnovit městskou radu, měl každý odstupující člen rady /Ratsfreund/ právo tzv. terna. Napsal na list své jméno a k tomu jména tří /nebo jen dvou/ zachovalých obyvatel, kteří bydlili alespoň tři roky ve městě a měli tam majetek. Z těchto 3 - 4 kandidátů si vrchnost jednoho vybrala do rady. Rada měla právo přijímat se souhlasem vrchnosti nové měšťany. Poplatky za přijetí připadly městu. Znovu byla potvrzena jurisdikční pravomoc rady nad všemi - i cizími - nešlechtickými osobami ve městě se nacházejícími. Každý měl však právo odvolat se z rozsudku k vrchnosti. Obchod se solí, výroba pálenky a jiných destilátů staly se zásadně právem rady. Čistý zisk z této činnosti připadá městu. Jednotlivcům mohou vyrábět a prodávat destiláty jen na základě povolení rady a za pevně stanovené měsíční poplatky vrchnosti a radě. /Poplatky radě byly 4,51 krát vyšší než poplatky vrchnosti./ Dědické a testační právo měšťanů mělo se řídit právem platným v Čechách, tj. Koldínovým zákoníkem. Odúmrtní právo bylo rozšířeno až do desátého kolena. Když ani pak nebyli příbuzní, což téměř nepřicházelo v úvahu, připadla odúmrtnost městu. Testamentární pořízení každého měšťana musela rada veřejně oznámit a vrchnost potvrdit. Vrchnostenské potvrzení bylo konečné. Každý měšťan dostal právo ustanovit poručníka svých dětí pro případ své smrti. Když sirotci dospěli, měl poručník předložit počet ze své činnosti radě. Cítí-li se sirotci poručníkem nebo radou zkráceni, mohou se "kdykoliv" odvolat k vrchnosti. Postavení rychtáře, nazývaného nyní již "panským", resp. "hrabským rychtářem" bylo potvrzeno. Dohoda byla závazná pro každou příští vrchnost a po císařském potvrzení, ke kterému došlo 28. listopadu 1674, byla vložena do desk. Přesto je však porušil už jeden ze signatářů hrabě Jan Frant. Krakovský z Kolovrat. Roku 1690 využil nespokojenosti části měšťanů, k nimž se zřejmě připojil i radní Georg Beck, kteří poukazovali na špatné hospodaření rady. Skutečným důvodem nespokojenosti byla však skutečnost, že jim rada neudělila právo pálit lihoviny. Bez ohledu na mínění rady udělil hrabě jednostranným aktem právo výroby

VIII.

lihovin všem měšťanům, kteří byli oprávněni čepovat pivo. Z hospodářského hlediska to byl sice krok dost logický, znamenal však otevřené porušení smlouvy. Na tom však nezůstalo. Krátce nato poslal "Schutzherr" radě "instrukci", jímž oznámil, že městské účetnictví napříště povede a bude za něj zodpovědný jím jmenovaný úředník, tzv. faktor. Faktorovi bylo nařízeno, aby vrchnostenskému úřadu v Chlumu předkládal jednou ročně účetní uzávěrku o městském hospodaření a jednou čtvrtletní vyúčtování kontribučních povinností a dávek pro vrchnost. Rada měla mít na příště čtyři purkmistry, osm radních a čtyři starší, jejich jmenování vyhradil svému uvážení. Terno bylo zrušeno. "Příležitostně" směla vrchnost při obnovování městských rad vybírat 10 zlatých na "obecné pohoštění", zatímco městská rada k "obveselení" jen 8 zlatých. Při předávání purkmistrovského úřadu měly se pravidleně vybírat 2 zlaté, tedy dalších 8 zlatých ročně. Purkmistrům měly být také uhrazeny /z prostředků města/ všechny cestovní výlohy.

Další instrukci pro radu vydal 16. srpna 1722 hrabě Norbert Vincenc Libštejnský z Kolovrat. V ní mezi jiným stanovil, že zasedání rady mají se konat vždy od 8 hodin ráno a všichni členové rady jsou povinni se zúčastnit. Kdo by chyběl bez dostatečné omluvy, podléhá pokutě 2 kop grošů. Členové rady mají být příkladem všemu městu, úřední záležitosti vyřizovat bez stranickosti a nadržování, mají hájit práva vdov a sirotků. Posléze jmenovaným mají určovat moudré poručníky. Rada má dbát na to, aby městečko bylo opatřeno potřebnými řemeslníky a dohlížet na dodržování cechovních řádů. Má pečovat o to, aby řezníci zásobovali město dobrým masem, pekaři aby pekli dobrý chléb a ti i oni vážili správnou váhu. Dále má rada dohlížet, aby měšťané nezastavovali nemovitosti bez svolení vrchnosti a věřitelé aby nepůjčovali na více než 6% úroku.

Městské účetnictví má rada vést s největší přesností a má dbát, aby v daňových záležitostech byly dodržovány zákony. /O faktorovi se tato instrukce již nezmiňuje./

IX.

Má pečovat, aby jak vůči státu, tak vůči církvi nebyly v těchto věcech žádné resty.

Bez svolení vrchnosti nesmí rada prodat žádný obecní pozemek. Obyvatelé okolních vsí náležejících k panství mají své příbytky nabízet k prodeji na středním týdenním trhu v Chabařovicích. Rada však nemá dopouštět shromažďování židovských obchodníků v jiné dny a mimo prostor tržiště.

Císař Josef II. potvrdil 28. září 1784 chabařovická privilegia, především smlouvu z r. 1673 jen s drobnými změnami. Zejména stanovil, že každý obyvatel města má mít napříště svobodné testační právo, o které nemusí žádat vrchnost, v souladu s tolerančním patentem určil, že členy městské rady mohou být i příslušníci tolerovaných církví. Odvolání z rozsudku městské rady nešlo už k vrchnosti jako dříve, ale přímo do Prahy k apelačnímu soudu. V tomto ohledu byly tedy Chabařovice postaveny na roveň královským městům. Jinak se však josefinské správní reformy dotkly Chabařovic dosti málo. Vrchní správní instancí pro Chabařovice zůstal nadále vrchnostenský /patrimoniální/ úřad v Chlumci, nyní ovšem povinně doplněný o justiciára. Ten musel mít právnické zkoušky. Plat, jehož výše bala stanovena podle zásad platných pro celou monarchii, mu poukazovala vrchnost, jinak ale byl Justiciár více státním úředníkem, jehož povinností bylo dbát, aby vrchnostenské úřadování a rozhodování bylo v souladu s platnými zákony a předpisy. Regulovaného magistrátu z okolních měst dosáhly např. Teplice, Krupka; nedosáhly Chabařovice vůbec a o pouhý neregulovaný magistrát musely dlouho a tvrdě bojovat.

O regulovaný magistrát usilovaly již r. 1787, ale marně. Odpor vrchnosti proti tomu a její vliv u dvora byl silný. Podle dvorského dekretu z 21. srpna 1788 byly všechny záležitosti Chabařovických týkající se úřadu vrchnostenského rychtáře, vedení pozemkových knih včetně záležitostí týkajících se realit a veškerá jurisdikce ve věcech dluhů, exekučního řízení pro dluhy a nelegálního obchodování přikázány magistramu

X.

tu v Krupce. Převedení části jurisdikce z kompetence chabařovické rady k regulovanému magistrátu v Krupce, jakkoli z hlediska autorů dekretu bylo logickým krokem na cestě k postátňování nejen krajské, ale postupně i patrimoniální správy, z hlediska Chabařovic to byl spíše krok zpět. V poddanských vesnicích, kde zmíněná jurisdikční pravomoc obecně patřila vrchnostenskému rychtáři, bylo její převedení do kompetence zkoušených magistrátních úředníků nepochybně pokrokem a lze říci, že do jisté míry dávalo poddaným větší právní jistotu. V městečku Chabařovicích, jehož obyvatelé nebyli vůči své vrchnosti v poddanském vztahu, rovnal se tentýž krok omezení soudní pravomoci rady, zaručené dřívějšími privilegii. Navíc tu přistupovalo psychologické hledisko. Každý i sebechudší Chabařovický "měšťan" se cítil po všech stránkách nadřazen nad "selskými chrapouny" z okolních vesnic. Nyní měl s nimi stát na stejném právním foru! Není divu, že opatření vzbudilo v městě značný odpor. Vývoj však šel ještě dále. Rada nebyla obnovována, resp. větší část míst v radě zůstávala neobsazena, protože na místa uvolněná úmrtím či jinak nebyli jmenováni náhradníci. Roku 1794 např. měla rada jen 2 purkmistry, 2 radní a 2 obecní starší. Město nemělo primátora. Josef Haschke, který tento úřad zastával, byl spolu s purkmistrem Gabrielem Mosankem z blíže neznámých důvodů sesazen už r. 1790. Rozhodnutím krajského úřadu v Litoměřicích z 20. září 1794 byla radě odňata dokonce veškerá jurisdikce ve věcech sporných a předána magistrátu v Krupce. Chabařovická rada měla být rozpuštěna a na její místo měl být zvolen neregulovaný magistrát. Chabařovice tím byly degradovány na správní úroveň větší vesnice. Odpor proti tomuto rozhodnutí byl v Chabařovicích velký. Odvoláním k císaři však rada ničeho nedosáhla, právě naopak. Císař rozhodl v srpnu 1795, že Chabařovice jsou bezvýznamným místem a nemají mít žádný magistrát. Mají být podřízeny přímo vrchnostenskému úřadu v Chlumci, kterému má rada

XI.

do 40 dnů předat svou agendu. Úřad má v témže termínu zařídit volbu rychtáře a dvou obecních starších, kteří mají napříště působit místo rady. Na základě tohoto rozhodnutí rozpustil patrimoniální úřad 25. září radu v Chabařovicích a stanovil volbu rychtáře a starších na 2. října. Volby měly být nepřímé /prostřednictvím volitelů/. Zvolené měl potvrdit chlumecký justiciátor Ertl. Chabařovičtí volitelé však pod heslem "Za žádnou cenu pod Chlumcem!" volby hromadně bojkotovali. Věc se znovu dostala k císaři, který dekretem ze 7. listopadu 1795 nepřiznal sice Chabařovicům právo na magistrát, podřídil je však znovu magistrátu v Krupce, jehož pravomoc vůči Chabařovické radě vymezil prakticky stejně jako to předtím 20. září 1794 učinil litoměřický krajský úřad: úřad v Krupce měl pro Chabařovice vyřizovat spornou soudní agendu a některé sirotčí a poručenské věci. Ostatní záležitosti měly zůstat v Chabařovicích. Termín předání agendy do Krupky byl stanoven na 1. ledna 1796.

Ani k tomu dni však nebyla věc urovnána. Krajský úřad v Litoměřicích a patrimoniální úřad v Chlumci protestovaly proti tomu, aby agenda vrchnostenského rychtáře, speciálně judikatura, připadly Chabařovicům. 12. února 1796 nařídil krajský úřad chabařovické radě co nejpřísněji, aby do 8 dnů předala veškerou jurisdikční agendu magistrátu v Krupce. Odvolání proti tomuto rozhodnutí bylo předem zakázáno. Za to měly Chabařovice dostat právo zvolit si neregulovaný magistrát, který měl vyřizovat všechny záležitosti, s výjimkou soudních.

Chabařovičtí se podrobili, a proto došlo 2. července /vzdor stále trvajícimu odporu patrimoniálního úřadu/ k volbě neregulovaného magistrátu. V nepřímých volbách byl rychtářem zvolen Josef Pieschel, obecními staršími Franz Margraf a Michael Haschke. Mimo to byli zvoleni ještě tři zástupci obce /Gemeinderepräsentanten/, který měli zastupovat zájmy obce ve vztahu k výkonným orgánům. Byli tedy jakýmsi miniaturním obecním zastupitelstvem. Rychtář a starší dostávali stálý roční plat, funkce obecních zástupců byla čestná.

XII.

Orgány magistrátu byli písař a sluha. Je hodno poznamenat, že písař měl větší roční plat než rychtář resp. starší /60 zlatých proti 40 resp. 20 zl./. Na rozdíl od rychtáře a starších bylo však písařství jediným zdrojem jeho obživy.

Chabařovický magistrát po čase znovu usiloval, aby rozšířil svou soudní kompetenci alespoň na úroveň vymezenou dekretem z 21. srpna 1788 s některými korekturami ve svůj prospěch. Dvorským dekretem z 10. ledna 1803 byly jeho nároky odmítnuty a potvrzeno, že judikatura patří do Krupky. Na tom zůstalo až do r. 1849.

Tehdy byla provizorním obecním zřízením ze dne 17. března 1849 /č. 170 ř.z./ uzákoněna nová obecní správa a k ní vytvořeny nové vyšší správní celky. Nejprve byla upravena správa soudní. Stalo se tak císařským nařízením z 26. června tr. Chabařovice se staly sídlem soudního okresu, do jehož obvodu patřilo 35 katastrálních obcí v severozápadní části politického okresu Ústí n.L. Okresní soud v Chabařovicích, stejně jako v Ústí n.L., byl soudem II. třídy. Trestním soudem pro přestupky byl pro oba soudy okresní soud I. třídy v Děčíně. Krajský soud příslušný pro oba okresy byl v České Lípě.

Okresní soudy zahájily svou činnost až 1. července 1850. Okresní správa politická byla organizována později /výnosem ministerstva vnitra z 9. srpna 1849/, její výkonné orgány - okresní hejtmanství - však zahájily činnost dříve: 1. února 1850. Chabařovice spadaly pod okresní hejtmanství v Ústí n.L., jehož obvod se kryl s hranicemi dvou soudních okresů - ústeckého a chabařovického.

Téhož roku začaly působit v sídlech soudních okresů, tedy i v Chabařovicích, finanční /berní/ úřady a četnické stanice.

První reforma politické správy r. 1855 přinesla ve většině okresů v Čechách opětné sloučení politické a soudní správy v jedno, při čemž výkonná moc ve správě politické i soudní byla přiznána úředníkům dosavadních okresních hejtmanství. V každém sídle soudního okresu bylo vytvořeno

XIII.

nové správní zařízení - smíšený okresní úřad. Na území okresního hejtmanství v Ústí n.L. vznikly tedy r. 1855 dva samostatné soudně politické okresy - Chabařovice a Ústí n.L. Chabařovice se staly tzv. úředním sídlem okresu a dosáhly tak - co se správy týče - vrcholného postavení v celých svých dějinách.

Okres Chabařovice zaujímal plochu 2,8 čtver. mílí a měl 15 660 obyvatel. Patřilo k němu však už jen 33 katastrálních obcí. Obce Libouchec a Tisá s osadami, které do roku 1855 příslušely politicky k okresu Ústí n.L. a soudně k Chabařovicům, byly soudně i politicky včleněny do okresu děčínského. /Tento stav pak trval 105 let. V r. 1960 se obě obce vrátily zpět k ústeckému okresu/. Nadřízenou soudní instancí pro Chabařovice byl nadále soud v Děčíně, příslušný krajský soud však nyní byl v Lito-
měřicích.

Druhá reforma politické správy z r. 1868 vrátila okresní správu v jistém smyslu do doby před r. 1855. Politická a soudní správa byla znovu a již na trvalo oddělena. Byla opět zřízena okresní hejtmanství a vedle nich ponechány okresní soudy jako samostatné správní složky. Chabařovice přestaly být sídlem politického okresu a byly podřízeny hejtmanství v Ústí n.L. Okresní soud, finanční úřad a pochopitelně četnická stanice /jejichž počet zvláště v době absolutismu silně vzrostl a které nyní již zcela běžně sídlily i mimo sídla okresních soudů/ jim zůstaly. Ke změnám hranic politického a soudních okresů již nedošlo. Měnil se však počet katastrálních obcí. Zákon o obecním zřízení z 5. března 1862 podnítil mnohé části obcí k tomu, aby se osamostaňovaly. Sledovat podrobnosti tohoto vývoje není tu možné. /Odkazujeme na č. 1 v části Použitá literatura/.

Reforma z r. 1868 se ukázala trvalou a ani reorganizace politické správy v r. 1927 nepřinesla v rámci ústeckého okresu žádné změny. Pokud jde o změny uvnitř okresu, lze od třicátých let našeho století pozorovat opačnou tendenci

XIV.

vývoje, než bylo rozdělování, totiž opětné slučování resp. zánik některých obcí a osad /nejčastěji v důsledku poddolování nebo - po r. 1945 - vysídlení obyvatelstva/. Počet katastrálních obcí se proto zvolna, ale trvale snižuje.

Změny v politické správě nastaly až v době okupace v letech 1938 - 1945. Po přechodných institutech, jímž byly úřad tzv. šéfa civilní správy při armádním velitelství skupiny 3, resp. od 20. října 1938 říšský komisař pro sudetoněmecké území, konstituovala se německá správa na podkladě zákona z 25. března 1939 ke dni 1. května 1939. Chabařovice se staly součástí venkovského okresu /Landkreis/ Ústí n.L. Novým starostou /Bürgermeister/ Chabařovic se stal Willi Kreisel. Mezi venkovským okresem a obcemi byla podle říšskoněmeckého vzoru vytvořena nová správní složka, tzv. občanské okresy /Standesamtbezirke/. V čele občanského okresu stál občanský úředník /Standesbeamter/. Území venkovského okresu Ústí n.L. bylo rozděleno na 31 občanských okresů. Sídlem devátého z nich byly Chabařovice, kde byl občanský okres s působností pro Českou Novou Ves, Hrbovice, Chabařovice a Přestanov. Občanským úředníkem byl Anton Kopperger, městský tajemník v Chabařovicích. Finanční úřad v Chabařovicích byl zrušen a jeho kompetence přenesena k finančnímu úřadu v Ústí n.L. Charakteristické bylo, že úřadovna německé policie /Schutzpolizei/ se sídlem v Chabařovicích nepokládala úřední bývalé rakouské a československé četnické stanice pro svou činnost za dostatečně prostorné a zabrala pro sebe budovu dosavadní dívčí školy.

Nutno poznamenat, že ačkoli formálními nositeli správní moci byly jmenované úřady, hlavním řídicím orgánem byla po celou dobu okupace NSDAP, což vyplývalo z totalitní povahy nacistického režimu. Svůj rozhodující vliv zajišťovala NSDAP již na obecní úrovni tím, že představitelé správy byli v naprosté většině případů současně místními vedoucími /Ortsgrupperleiter/ nacistické strany. Konkrétně Chabařovice byly rozděleny na 2 místní skupiny /Ortsgrupper/

NSDAP. V čele 1. skupiny stál starosta Willi Kreisel, v čele 2. skupiny - jeho zástupce v úřadě starosty Karl Göpfert. Rozhodující vliv na místní správu měl zmocněnec NSDAP pro úřady /Amtsleiter für Beamte/, který z toho titulu stál v čele příslušného oddělení krajského sekretariátu NSDAP v Ústí n.L. Byl jím "Partei-genosse" Otto Blaha /!/. Bez jeho vědomí a souhlasu nesměl starosta učinit žádná důležitější, zejména personální, rozhodnutí.

Co se týče soudnictví, nebyl územní obvod okresního soudu v Chabařovicích za okupace měněn. Vnitřní organizace byla ovšem upravena dle říšských norem. Okresní soud se nyní nazýval úředním soudem /Amtsgericht/. Vyššími instancemi byly zemský soud /Landesgericht/ a vrchní zemský soud /Oberlandesgericht/, oba se sídlem v Litoměřicích.

Nacistická správa se definitivně zhroutila v květnu 1945. Novou správní institucí se stala místní správní komise, která v r. 1946 předala svou moc městskému národnímu výboru. Okresní soud v Chabařovicích byl zrušen k 1. lednu 1949 a jeho pravomoc přešla k okresnímu soudu v Ústí n.L. Zrušený soud působil až do r. 1953 jako pobočka ústeckého okresního soudu.

Podrobnější líčení poválečného správního vývoje je však mimo rámec tohoto pojednání.

2. Stručný nástin dějin města.

Území úrodného údolí pod Krušnými horami, kde se Chabařovice nalézají, bylo osídleno již v prehistorickém období. Plně to potvrzují i archeologické nálezy zahrnující období od neolitu až po latén. Dosud však nebyly nalezeny pozůstatky z počátků slovanského osídlení, i když nedaleký Chlumec byl v raném středověku významným hraničním střediskem.

Počátky vlastní obce, která měla výhodnou polohu na tzv. Srbské stezce, obchodní tepně mezi Saskem a Čechami, která vedla přes Krušné hory okolo Chlumce, Chabařovic

XVI.

přes Velemín do Prahy, lze datovat do 11. století. Přesto však se první písemný doklad vztahující se k Chabařovicím váže až k roku 1352 a Chabařovice jsou v něm označovány jako Kagrnicz. Nynější název se ustálil až v průběhu 14. a 15. století. V tomto období byly Chabařovice poddanskou vsí náležející k panství Rýzemburg a kolem roku 1385 přešly pod panství Krupka. I Chabařovic se bezprostředně dotkly události husitských válek, zejména události z roku 1426, kdy od nich došlo k jedné z nejvýznamějších husitských bitev "Na Běhání". Bližší údaje, jakým způsobem byly Chabařovice tažením a bitvou bezprostředně postiženy, nejsou známy, ale lze předpokládat, že zejména ze strany křižáckého vojska, které delší dobu táhlo celým Podkrušnohořím, nebyly ani ony ušetřeny, jako ostatní obce. Po husitských válkách v období 15. a poč. 16. stol. změnilo Chabařovice několikrát svého majitele, přesto však vše nasvědčuje tomu, že jejich poklidný vývoj nebyl těmito změnami nijak výrazněji narušen. V této době byly Chabařovice již farním místem - katolické a převážně německé.

Růst Chabařovic potvrzuje i ta skutečnost, že v období kolem roku 1520 nejsou již označovány jako vesnice, ale jsou v listinách této doby označovány za městečko. S největší pravděpodobností za tuto změnu vděčí majiteli panství Krupka Johannu von Waldstein. V této době dosáhlo též některých práv udělovaným městům: vaření piva, výroba sladu, prodej a koupě soli apod. Získaly i vlastní městskou samosprávu. Přes protesty nedalekého Ústí n.L., které vidělo v růstu Chabařovic i v jeho právech ohrožení svého postavení, dosáhly Chabařovice v r. 1549 prostřednictvím nového majitele panství Volfa z Vřesovic od krále Ferdinanda I. potvrzení výsad a bylo jim uděleno právo užívání pečetě a znaku /lev na skále mezi dvěma branami/ a pečeti zeleným voskem. Tím byl i právně potvrzen městský charakter Chabařovic. V roce 1579 došlo k rozdělení panství Volfa z Vřesovic. Panství Krupka přešlo do vlastnictví panovníka. Této situace se snažili Chabařovičtí využít a stát se svobodným královským městem.

XVII.

Proto se zavázaly zaplatit 7 700 kop míšeň. grošů jako výkupné a za udělení městských práv. Jelikož však neměly dostatek peněz na zaplacení poslední splátky, vypůjčily si u městské rady v Litoměřicích, která se zavázala, že bude uznávat samostatnost Chabařovic a že je nikdy neprodá. Jelikož však purkmistr Chabařovic odmítl listinu se zmíněnou smlouvou přijmout, neboť byla psána česky, nevstoupila smlouva v platnost a Litoměřice prodaly Chabařovice v r. 1601 panu Petru Kōlblovi z Geysingu, který byl již od roku 1559 majitelem panství Chlumec. V období Kōlblů, kteří byli nositeli protestanství v sev. Čechách, se na jejich panství usazují protestanští duchovní a své fary opouštějí katoličtí faráři. Ke stejné situaci došlo v Chabařovicích, i když v té době nebyly ještě součástí Chlumeckého panství. V roce 1575 odešel místní katolický farář a na jeho místo přišel jeden z prvých protestantských duchovních na Ústecku - pastor Mathias Frisek ze Skorotic. Protestanské bohoslužby se v Chabařovicích udržely až do vydání protireformačního patentu, kdy na podzim roku 1623 odchází poslední protestanský farář do Německa. Současně s ním musí odejít v důsledku svého vyznání i dosavadní majitel Chlumeckého panství /1623/. Po odchodu protestantů získal panství Chlumec s Chabařovicemi Wolfgang Leopold von Strahlendorf, který v Chabařovicích v roce 1625 dosazuje katolickou městskou radu a vydává příkaz, že katolictví je jediným uznávaným vyznáním. Rekatolicace však neproběhla naprosto klidně a tak až v letech 1628 - 29 bylo provedeno obnovení katolických obřadů. Bylo použito i násilných opatření, kdy např. v Habrovicích patřících k Chlumci byli vojáky uvězněni všichni rolníci a propuštěni jen katolíci. Řada nekatolíků však odešla do Německa, hlavně do okolí Pirny. V období třicetileté války přes Chabařovice a jeho okolí přešlo několikrát vojsko - 1631 - 32 to byli Švédové a Sasové, s nimiž se vrátili i někteří majitelé zabavených panství, např. panství Předlic, Trmic aj. Do Chabařovic se vrátil i zde působící poslední protestanský pastor Heinrich Roth, který zde obnovil bohoslužby.

XVIII.

Příchod vojska však má neblahé následky: území je plěněno, obyvatelstvo musí platit kontribuci. Po vypuzení Sasů v listopadu 1632 však přišlo císařské vojsko, které bylo ubytováno až do března 1633 v okolí Ústí n.L., které rovněž vyplenilo široké okolí. Válečné útrapy však trvaly i nadále, neboť jednotlivé vojenské oddíly se střídaly a každý se snažil získat co nejvíce. Zejména pak v roce 1639, kdy pronikly do Čech švédské jednotky, které při odchodu ze země se utábořily v okolí Nakléřova a vymáhaly od celého kraje velkou kontribuci. Těžká situace se střídáním posádek trvala až do konce třicetileté války v r. 1648. Pro Chabařovice i široké okolí přinesla třicetiletá válka velké škody, z nichž se jen pomalu vzpamatovávaly. Podle Berní ruly z r. 1654 byly v Chabařovicích 92 domy, z nichž bylo 76 obydleno a 16 neobydleno. Bylo zde 58 sedláků, 29 drobných zemědělců a 5 zahrádkářů. Ale i řemeslná výroba byla postižena. Všichni řemeslníci tvořili totiž v r. 1655 jediný společný cech a teprve v průběhu 17. století, kdy se situace zlepšila, se některá řemesla osamostatnila a vytvořila svůj samostatný cech. V r. 1675 to byli zedníci, 1681 pekaři a koláčníci, 1691 vytvořili společný cech tesaři, zámečníci, koláři a puškaři. Z celkového výčtu lze právem vyvodit závěr, že Chabařovice byly ještě dlouho po třicetileté válce pouze malé městečko s poměrně malým zemědělským i řemeslným zázemím.

Teprve v průběhu druhé poloviny 17. století se hospodářská situace Chabařovic začala lepšit. Přispěla k tomu i dohoda s chlumeckou vrchností, podle níž se Chabařovice vzdaly svého práva várečného ve prospěch vrchnosti, za což jim vrchnost, hrabě Kolovrat Krakovský, podstoupila svůj chabařovický dvůr a zbavila je naturálních i jiných robot. / Byly převedeny na roční poplatek 100 kop míšeňských grošů./ Udělila jim rovněž další různé výsady. Celkový vývoj městečka, hlavně po stránce stavební, potvrzuje, i když nepřímo, velký požár z r. 1697, při němž sňhořelo celé městečko. Bylo zničeno celkem 113 domů a 45 stodol, tj. o 17 domů více, než měly Chabařovice po třicetileté válce.

XIX.

Při požáru vyhořel i kostel a radnice, která byla postavena v roce 1604. Ihned po požáru bylo přistoupeno k celkové rekonstrukci a výstavbě nových objektů: byl obnoven kostel, kam byl umístěn nový oltářní obraz Petra Brandla, radnice s obytnými domy, obnovena byla i farní škola, existující již od 1. pol. 16. století. Neobnoveny zůstaly dvě městské brány, které byly později rozebrány.

V roce 1707 koupil chlumecké panství a s ním i Chabařovice nový majitel hr. Norbert L. Kolovrat - Libštejnský, který Chabařovicům potvrdil jejich práva z roku 1673. V této době Chabařovice stále ještě trpěly důsledky požáru. Jediným zdrojem obživy byly pole a vinice, řemeslo bylo téměř zničeno. K jeho obnovení i k obnovení hospodářského života městečka měly sloužit týdenní trhy zavedené novou vrchností, jichž se měli zúčastnit povinně všichni obyvatelé k panství náležejících obcí se svým zbožím. Pozvolna se obnovující život Chabařovic narušily a zbrzdily válečné události v letech 1741 - 42, kdy v období slesských válek prošlo krajem kolem Chabařovic několikrát pruské vojsko táhnoucí na Prahu a zpět. Chabařovice samotné byly pruským vojskem obsazené a byla zde zřízena vojenská ošetrovna. I v dalších letech trpěly Chabařovice pochodem vojsk. Obyvatelstvo muselo pochoduující nebo zde dokonce nakvartýrované jednotky živit a platit jim válečnou kontribuci. Ukončení tohoto strádání přinese až mír uzavřený v r. 1748. Ovšem období klidu bylo jen krátké a městečko bylo opět postiženo válečnými útrapami v období 7 leté války. Již v prvním roce - 1756 obsadili Prusové území mezi Chabařovicemi a Ústím, rovněž v roce 1757 bylo území v okolí Chabařovic utábořené pruské vojsko, stejně tak se zde vystřídala v průběhu roku 1758 - 59 jak pruská tak i rakouská armáda. Všechna tato tažení přinesla Chabařovicím velké škody, které byly způsobeny přímo nejen vojskem, ale i povinnostmi odvádět potraviny, seno, obilí aj.

V průběhu roku 1770 bylo ve všech městech i obcích zavedeno číslování domů. Podle něj měly Chabařovice celkem 177 domů, z toho 52 ve dvou předměstích. Celkově, i přes škody

které Chabařovice utrpěly během 18. stol., vzrostly, ale na jejich významu nijak nezískaly. Bylo to stále malé poddanské městečko bez významějšího hospodářského zázemí. Žilo hlavně ze zemědělské výroby, v níž naprosto převažovalo obilnářství, částečně bylo rozvinuto i vinařství. Ostatní odvětví zemědělství na Ústecku v té době obvyklé, jako ovocnářství, zelinářství a chmelařství zde nebyla rozvinuta. Určitý vzestup zaznamenala řemeslná výroba a tak v období před rokem 1800 bylo v Chabařovicích již 12 samostatných cechů: ševci, krejčí, kováři a bednáři, zedníci, kameníci, mlynáři, pokrývači, punčocháři, řezníci a koželuzi, tkalci. V okolí městečka se začíná též s dolováním hnědého uhlí, které zde bylo objeveno v r. 1774. Těžba byla primitivní a to buď povrchová nebo v mělkých šachtách opatřených rumpálem. Toto dolování však bylo ještě zcela bezvýznamné, neboť ještě nebyly vytvořeny podmínky pro větší spotřebu uhlí. Přesto se však těžba hnědého uhlí stala pozdějším základem růstu města.

Počátkem 19. stol. začíná nová éra ve vývoji země. Začíná se, i když ještě ojediněle, výroba založená na průmyslovém základě, která překonává omezená pravidla cechovního zřízení. V Chabařovicích již v r. 1810, v podstatě jeho první průmyslový podnik na Ústecku, byla otevřena kartounka spojená s barvírnou a bělidlem: Herschel, Kantor a Co., které ve 30. letech 19. stol. zaměstnávala v 60. a 50. letech 130 dělníků. Další vývoj Chabařovic byl na určitou dobu zcela zbrzděn napoleonskými válkami a hlavně událostmi v roce 1813, kdy při bitvě 29. - 30.8. 1813 u Chlumce a Přestanova mezi franc. jednotkou gen. Vandamma a spoj. vojskem byly Chabařovice silně poškozeny. Severní část města byla obsazena francouzi, jižní ruskými vojsky. Většina obyvatelstva před bitvou město opustila a skrývala se v okolí. Při bitvě vyhořelo ve městě 95 domů a 58 stodol a 25 domů a 21 stodol na předměstích. Zbývající část města byla vydrancována. Celkové škody způsobené městu byly vyčísleny na 569 655 zlatých W.w., při čemž celkové odškodnění, kterého se městu a jeho obyvatelstvu dostalo, činilo pouze 115 321 zl.

Následky bitvy byly znásobeny i následující neúrodou, a tak v celém městě i okolí nastalo období velkého hladu.

Město se z utržených ran jen pozvolna vzpamatovávalo. Rychlejší obrat nastal až v r. 1830, kdy panství Chlumecké koupil hrabě Klemens von Westphalen, který podporoval těžbu uhlí a sám se stal jedním z největších těžařů. V okolí Chabařovic a na celém chlumeckém panství vznikla celá řada šachet, které těžily v blízkosti Labe v Ústí n.L., odkud bylo uhlí dopravováno do Německa. V okolí Chabařovic byly v roce 1839 dva doly, 1842 - 13 dolů, v období 1848 - 70 existovalo zde v průměru 8 dolů. Přesto však těžba uhlí byla až do počátku druhé pol. 19. stol. spíše jen sezonní prací - zimní, neboť hlavním zaměstnáním obyvatelstva bylo i nadále zemědělství a řemeslo.

K radikální změně v postavení města došlo až po roce 1848, kdy po zrušení správní a soudní pravomoci šlechty, se stalo souborným městem bez závislosti na vrchnosti. Ve městě došlo k celkové reorganizaci správy a navíc po novém správním uspořádání rakouské monarchie se Chabařovice staly v r. 1849 i sídlem okresního soudu v rámci politického okresu Ústí n.L. Započatý rozvoj města pokračoval i v tomto období. Byly vybudovány dlážděné ulice a nová silnice do Ústí nad Labem, která sloužila převážně pro přepravu uhlí, postaven chudobinec s nemocnicí, vybudována nová kanalizace, vodovod, provedena přestavba kostela. K rozvoji města značně pomohla i železniční trať Ústí n.L. - Teplice, která byla otevřena v roce 1858 a znamenala prudký rozvoj těžby uhlí ve svém okolí. Celkový rozvoj se projevil i v počtu obyvatel a domů: 1830 - 1046/193; 1843 - 1221/202; 1850 - 1607/-; 1857 - 2290/282; 1869 - 3296/323.

S postupným rozvojem města a dolování rostl i počet dělníků, kteří přicházejí ze zemědělských oblastí Čech a hledají zde zaměstnání především v nově otevřených hlubinných dolech. Jejich životní poměry byly velmi tíživé a proto dochází k jejich brzkému organizování se snahou o zlepšení svého postavení. I když prvé pokusy byly založeny

XXII.

více méně na základě podpůrných spolků, v průběhu 70. let uvědomování dělníků narůstalo a spolky, organizující především horníky, se staly centry socialist. hnutí. Prvý dělnický spolek vznikl v roce 1871. Dělnický vzdělávací spolek, který měl na svou dobu velmi mnoho členů - 345. Jeho význam však postupně klesal. V roce 1874 byl vytvořen další dělnický spolek - Dělnický podpůrný a pohřební spolek. Tyto dva spolky odřganovaly především horníky. Vedle nich vznikl již v roce 1870 "Podpůrný spolek tkalců". Zesilující vliv socialistických ideí mezi dělníky na Ústecku se projevil i v Chabařovicích. Vznikly nové dělnické spolky: "Podporující a spořicí spolek hornický" /1878/ a "Dělnická jednota" /1881/, které se staly centry socialistického hnutí v Chabařovicích a které zaujímaly významné místo v severočeském dělnickém hnutí. Působili zde i četní představitelé severočeských sociálních demokratů: Fr. Choura, Petr Cingr, Fr. Hlaváček, V. Vaic a další. Vyvrcholením hnutí horníků v tomto období byla stávka severočeských horníků v r. 1882, která byla první masovou stávkou v Čechách. Po její porážce nastala vlna persekuce dělnického hnutí v Severních Čechách, jichž představitelé rakouská vláda nechala na podzim roku 1882 zatknout a postavit před velký protisocialistický senát a odsoudit do vězení. Vedle tohoto velkého procesu probíhaly v dalších letech další procesy, které postihovaly představitelé dělnického hnutí v jednotlivých jeho centrech. Rovněž chabařovičtí dělničtí vůdci byli v r. 1885 odsouzeni ve dvou procesech. Po těchto procesech byla iniciativa dělnictva podlomena, ale nezlomena. Projevilo se to nejen v nové stávkové vlně v roce 1889, ale zejména při oslavách 1. máje v roce 1890, jichž se zúčastnilo téměř 100% všech horníků. O rostoucí síle místního dělnického hnutí svědčí i ten fakt, že někteří místní podnikatelé z obavy před silou dělnictva zastavili na 1. máje provoz ve svých závodech, aby dělníkům umožnili zúčastnit se oslav, což byl zjev zcela neobvyklý. Síla dělnického hnutí v 90. letech byla posílena i vznikem dalších

průmyslových podniků, které v Chabařovicích vznikly: stará kartounka byla přeměněna na výrobu ultramarínu, vznikla továrna na knoflíky Bondi a Oppper, na kovové zboží P.Robitschek, koželužna A.Dub, slévárna M.Arnolds. Spolu s růstem průmyslu a rostoucím významem Chabařovic, jako správního centra, měnila se i tvářnost města: bylo postaveno mnoho nových obytných budov, postaveny nové školy /obecná škola, chlapecká a dívčí měšťanská škola/, postaven evangelický kostel, provedena regulace potoka i úprava vzhledu ulic. Celkový růst Chabařovic dosvědčují i statistické údaje: 1880 - 4 030 obyvatel a 345 domů, 1890 - 4 656 obyvatel a 373 domů, 1900 - 5 473 obyv. a 423 d., 1910 - 6 151 obyv. a 492 d.

Změnilo se však i sociální složení obyvatel: zemědělství, které až do počátku 2. pol. 19. stol. bylo prakticky jediným zaměstnáním chabařovických občanů, stratilo zcela na svém významu. Značná část polí byla znehodnocena dolováním, část polností se stala majetkem důlních společností, které na nich budovaly nové doly a jen část byla vrácena svému původnímu poslání. Společnost lomských dolů na nich vytvořila svůj statek. Rovněž již dříve méně významné ovocnářství nyní ztratilo zcela svůj význam a rovněž tak zcela vymizelo vinařství. Většina obyvatelstva našla své nové zaměstnání v hornictví, průmyslu, řemeslech a obchodu. Město ztratilo v průběhu 2. pol. 19. stol. svůj zemědělský charakter a stalo se průmyslovým a správním střediskem západní části ústeckého okresu. K celkové změně vzhledu města přispělo i v roce 1900 zavedené elektrické pouliční osvětlení, které Chabařovice získaly jako jedna z prvních obcí okresu.

Změnilo se i národnostní složení obyvatel města. S přílivem nového obyvatelstva přicházelo stále více Čechů, kteří zde v období do 1. světové války vytvořili silnou národnostní menšinu a snažili se získat stejná práva jako německé obyvatelstvo. Vzniklo zde několik českých spolků, ale hlavní jejich snahou bylo otevření české školy v Chabařovicích.

XXIV.

To se však podařilo až v roce 1910, kdy zde byla otevřena jednotřídní česká škola jako druhá v celém ústeckém okrese /tento stav trval až do roku 1918/. Ale již předtím v roce 1908 se zúčastnily i chabařovické české děti školní stávky na podporu otevření českých škol v Podkrušnohoří.

V období před 1. světovou válkou se změnil i charakter dělnického hnutí na Chabařovicku. Od 90. let se do popředí dostává sociálně demokratická strana, která však postupně ztrácí svůj revoluční charakter. Nastupuje odborové hnutí, stupňují se boje za všeobecné volební právo a za osmi-hodinovou pracovní dobu. Současně však dochází k tříštění jednoty dělnického hnutí. Na jedné straně to působí nacionální boje, které proti sobě staví Čechy a Němce, na druhé straně vystupují anarchistické tendence, jejichž představitelem byl v Chabařovicích Heckel. Roste i vliv velkoněmeckých tendencí. Všechny tyto prvky se negativně projevíly již v roce 1900, v průběhu další všeobecné hornické stávky, kdy právě Chabařovice s okolím byly nejslabším článkem hornické jednoty a kde stávka také nejrychleji skončila. Jediným společným vystoupením všeho chabařovického dělnictva byla generální stávka 28.11.1905, která byla vedena pod heslem všeobecného volebního práva a 8hod. pracovní doby. V dalším průběhu se dělnické hnutí opět roztříštilo do jednotlivých zájmových skupin.

1. světová válka postihla Chabařovice podobně jako okolní obce. Do války naruškovalo v Chabařovicích 1 163 mužů, z nichž se jich na 150 nevrátilo z bojiště. V samotném městě dopadly válečné útrapy na veškeré obyvatelstvo. Prudce se zhoršila zásobovací situace, ceny potravin prudce stouply. Na válečné účely byly obětovány i kostelní zvonky. Po skončení války a vyhlášení ČSR Chabařovice, stejně jako celé severo-české pohraničí, spadalo do tzv. "provincie Deutschböhmen", vyhlášené německými separatisty. Teprve příchod čes. vojska v prosinci 1918 přineslo uklidnění i v Chabařovicích, kde se život vrátil k mírovému životu.

Po 1. světové válce hospodářský růst Chabařovic již nepokračuje. Zastavil se i příliv nového obyvatelstva a tak Chabařovice v roce 1920 mají 5 974 obyvatel a 535 domů, v r. 1940 - 5 318 obyv. a 579 domů. Stagnaci způsobil hlavně pokles těžby hnědého uhlí ve východní části revíru. Ale ani průmyslové podniky se dále nerozrůstaly a tak část dělníků musela hledat zaměstnání v okolí, hlavně v Ústí n.L. a Teplicích, k čemuž přispělo i vybudování pouliční elektrické dráhy do Ústí n.L. v letech 1929 - 34, kdy i v Chabařovicích byl značný počet nezaměstnaných. Současně se změnila i politická situace. Klesal polit. význam social. demokracie, a ani KSČ, zal. 1921, nedosáhla v Chabařovicích významnějších úspěchů. Naopak od 30. let prudce narůstalo nacionální hnutí představované SdP, která podobně, jako v celém pohraničí získala absolutní většinu hlasů ve volbách v roce 1935. I když se československá vláda snažila paralyzovat vliv henleinovců, přesto si tito zachovali spojení s Německem a nadále vedli svou kampaň za odtržení Sudet od ČSR. Ukázalo se to zejména v našeném souhlasu s prohlášením Hitlera, že převezme osud sudetských Němců do svých rukou. Současně se prudce zhoršily vztahy něm. a českého obyvatelstva a tak po Mnichovské dohodě většina Čechů z Chabařovic odešla. 9. října 1938 byly i Chabařovice obsazeny německým vojskem a staly se součástí Sudet. Hospodářský i politický život byl podřízen zájmům německé říše a po vypuknutí 2. světové války i válečným potřebám. Rozhodující slovo měli představitelé NSDAP. Většina mužů narukovala a na jejich místa v závodech byli dosazováni váleční zajatci. V Chabařovicích byl zajatecký tábor vybudován u slévárny, kde pracovali převážně sovětsí váleční zajatci a na okolních dolech. Zde vedle sovětských zajatců pracovali i Francouzi.

Ovšem ne všechno obyvatelstvo vítalo příchod fašistů. V okolí Chabařovic byla vytvořena ilegální skupina Herty Lindnerové. Tato skupina byla však již v roce 1943 odhalena a její členové popraveni. Mezi nimi byla i Marie Kršňáková

XXVI.

z Chabařovic. Ke konci války, kdy se celková situace Německa zhoršovala, přišlo i do Chabařovic počátkem r. 1945 mnoho Němců, prchajících ~~z~~ z východních oblastí Německa, osvobozených Sovětskou armádou. Ti zhoršili ještě více nepříznivou hospodářskou situaci města. Na záchranu bortících se německých front byl podniknut poslední krok. Ve všech místech byly vytvářeny jednotky Volkstrumu, do nichž byli nahnáni mladí chlapci a starci. I v Chabařovicích byl takovýto oddíl vytvořen a v síle 577 mužů byl v lednu 1945 poslán na frontu. Zde však byl brzy poražen a 21 jeho příslušníků bylo zabito. Zbylí se vrátili v březnu zpět a byli propuštěni do civilu. Tak neslavně skončila "válečná sláva" chabařovických bojovníků.

Žádná opatření, která podnikly německé úřady na konci války /protiletectvé kryty, zákopy apod./, však nemohla zabránit porážce fašistického Německa. A tak se i Chabařovice dočkaly 9.5.1945 svého osvobození Sovětskou armádou.

3. Archivní charakteristika fondu.

Fond byl převzat do okresního archívu v r.1954, a to od tehdejšího Místního národního výboru v Chabařovicích. Tam byl uložen léta ve vlhkém sklepě budovy MNV, což písemnostem neprospělo. Po převzetí byl skladován v depech staré budovy archívu v Trmicích, rovněž nijak vhodně. Až do přestěhování archívu do Hrnčířské ulice v Ústí n.L. byl ještě celkem třikrát stěhován. Všechny uvedené skutečnosti zhoršily i tak nedobrý stav fondu, takže je možno říci, že při zahájení jeho pořádání v r.1973 byl v dokonalém rozsypu. Za těchto okolností bylo možné jenom u části fondu rekonstruovat původní spisový pořádek. Většina materiálu byla uspořádána a inventarizována podle věcných hledisek.

Fond tvoří:

AI. listiny. V inventáři je evidováno celkem 15 listin. Tyto byly již zpracovány a evidovány Gustavem Simonem na počátku 20.stol. Listiny č.1 - 7 potvrzují městská práva /v původním uspořádání označována A + číslo/. Listiny č.8-15 jsou listiny vyhotovené vrchností nebo městem /v původním uspořádání označeny B + číslo/ a týkají se městské správy a věcí cechovních. /Časový rozsah této části fondu 1564 - 1827/

BII. Knihy do roku 1850. Zachovala se pouze malá část knih, z nichž část tvoří knihy patentů /většinou tištěných/

BIII. Knihy cechovní. Dochovalo celkem 5 knih chabařovických cechů z let 1717 - 1859.

BIV. Knihy po roce 1850. Je to pouze část knih z této doby. Naprostá většina knih byla zničena před převzetím do okresního archívu.

CI. Spisy.

a. registraturní pomůcky:

Dochovalo se poměrně dost jednacích protokolů pro období předmnichovské republiky a pěkná řada elenchů od r.1827 do r.1850.

b. spisy:

Při pořádání jsme vycházeli z toho zachovaného spisového

pořádku. Zjistili jsme, že ve vedení spisové agendy byl mezníkem cca rok 1800, i když podle rozhodnutí Krajského úřadu v Litoměřicích z r. 1794 měla být sporná soudní agenda a některé sirotčí a poručenské věci předány regulovanému magistrátu v Krupce, protože císař nepřiznal Chabařovicím právo na magistrát. Toto opatření mělo vstoupit v platnost k 1.1.1796, ale vlastní předávání se protáhlo v podstatě až do r. 1803.

Spisy do roku 1803 byly ukládány podle spisového plánu platného pro regulovaný magistrát. Část této registratury se dochovala v původní podobě a byla též takto inventarizována. Nejstarší písemnosti této části fondu pocházejí z počátku 18. století. Starší písemnosti byly /až na nepatrné výjimky/ zničeny při požáru města v r. 1897.

Písemnosti po roce 1803 do r. 1850. Postupně se ustoupilo od spisového pořádku platného v období regulovaného magistrátu. Spisy byly rozdělovány pouze do dvou skupin: Judiciale a politicum. V těchto dvou základních skupinách byly pak řazeny numericko-chronologicky.

Písemnosti po roce 1850. Z této části městské registratury se dochoval jen nepatrný zlomek málo hodnotného materiálu. Za zmínku stojí především trestní agenda, zvláště z období okupace. Původní registraturní pořádek nebylo možno při zlomkovitosti materiálu rekonstruovat a při pořádání použito proto věcných hledisek.

4. Stručný rozbor obsahu fondu.

Listiny se dochovaly všechny, které uvádí ve svých studiích Gustav Simon. Jsou to typické listiny poddanského města a jsou zajímavými doklady pro jeho dějiny od druhé poloviny 16. stol. Vzhledem k naprostému nedostatku jiného materiálu, způsobenému požárem města koncem 17. století, jsou tyto listiny zvláště cenné. Pro rozvoj města a posouzení jeho života jsou pak velmi zajímavé listiny cechovní.

Knihy do roku 1850 jsou malým zlomkem původního stavu registratury a navíc málo zajímavým. Jedinou výjimkou je velmi pěkná pamětní kniha města z let 1836 - 1915, z níž však chybí listy 80 - 163. Vzhledem k tomu, že se nedochovala známá a dříve často citovaná kronika Hablova, je tato pamětní kniha významným dokumentem o dějinách města Chabařovic v 19. století.

Zajímavé jsou knihy cechovní, hlavně proto, že dokreslují dějiny města v 18. století.

Rovněž knihy po roce 1850 jsou pouze zlomkem původního stavu. Jedná se však o velmi hodnotný materiál. Tuto skupinu knih tvoří především zápisy ze zasedání obecního zastupitelstva a rady, a to od r. 1852 do r. 1938. Knihy finanční správy města jsou, až na malé výjimky, z období předmnichovské republiky.

Z registraturních pomůcek jsou zajímavé elenchy z let 1827 - 1850. Je nutné připomenout, že u spisů do r. 1803 byl elench přiložen ke každému fasciklu spisů, případně, jednalo-li se o jednotlivé spisy, je elench pořízen na spisu samotném.

Spisy do roku 1850 jsou zajímavým materiálem k dějinám tohoto poddanského města. I přes svou neúplnost zasluhují důkladného studia a budou zdrojem poznání dějin Chabařovic v daleko větším rozsahu než jaký zachytil ve svém jinak velmi dobrém díle Gustav Simon.

Stejně je třeba hodnotit písemnosti tohoto fondu z let 1850 - 1945. Poskytují zajímavý pohled na toto průmyslové městečko. Zvláště cenné jsou doklady k dělnickému hnutí, které se vyskytují především v zápisech rady a zastupitelstva. ~~Tento~~ Tento materiál je dochován v daleko menší míře než písemnosti staršího data, avšak celkem úplná řada zápisů z jednání rady a zastupitelstva do značné míry nahrazuje zlomkovitost estatního materiálu. Z okupačních písemností jsou nejcennější výpisy z trestních rejstříků a opisy trestních spisů. V nich nalezeny vzácné údaje o odbojových pracovnících západní části ústeckého okresu za okupace /Lindnerová, Kršňáková/.

5. Záznam o vypracování inventáře.

Materiál uspořádali a skartaci provedli v roce 1973 Jan Bouček a František Cvrk. Vyskartovány byly celkem 2 bm materiálu. Po ukončení těchto prací byl však nalezen ještě jeden celý regál dalších chabařovických písemností. Poněvadž se jednalo o spisy cca od r. 1800 do r. 1945 muselo být dosavadní uspořádání přemanipulováno a do stávajícího systému zařazeny nově nalezené spisy. Toto provedemo s. Cvrkem a Boučkem v lednu -

XXVIII.

březnu 1974. Vzhledem k uvedené skutečnosti bylo nutné přepracovat též koncept inventáře. Změnily se též údaje o rozsahu fondu v bm. Přírůstek z roku 1974 bude nahlášen od plánu v r. 1974. Úvod k inventáři napsali ing. Ivan Martinovský, Frant. Cvrk a Jan Bouček. Čistopis inventáře vypracoval Jan Bouček.

Ústí nad Labem, 25.4.1974

OKRESNÍ ARCHIV
v Ústí nad Labem

S e z n a m
použité literatury.

Mattauch Gustav: Chronik der Stadt Karbitz, Chabařovice 1880

Simon Gustav: Geschichte der Stadt Karbitz und ihrer Umgebung, Ústí n.L. 1922

Heimatkunde des Bezirkes Aussig, III. Teil, Ústí n.L. 1931

Moissl Konrad: Der politische Bezirk Aussig, Ústí n.L. 1887

Kleine Ortskunde für den Stadt und Landkreis Aussig, Ústí n.L. 1944

I. Listiny

- 1 **1616, říjen 21., Praha**
Císař Matyáš potvrzuje chabařovická privilegia z roku 1571 a roku 1580 a to jmenovitě listiny císaře Maxmiliána (erb), Rudolfa II. (vaření piva bílého a ječného).
Originál pergamen, 29x46,5 cm, 8,5 cm, česká, pečeť silně porušená, přivěšená na černožluté šňůře.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden, č. 7, str. 163

- 2 **1636, květen 10., Vídeň**
Císař Ferdinand III. potvrzuje privilegia města Chabařovic a dává právo konat dva jarmarky a jeden týdenní trh.
Originál pergamen, 56,5x74,4 cm, 8,5 cm, německá, červená pečeť v dřevěné schránce (vydavatele) přivěšená na zlaté šňůře.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden, č. 8, str. 165-167

- 3 **1674, listopad 28., Praha**
Císař Leopold I. potvrzuje smlouvu uzavřenou mezi hrabaty Vilhelmem Albrechtem a Johannem Franzem Kolowrat Krakovským a městem Chabařovicemi o odstoupení chabařovického práva várečného chlumecké vrchnosti.
Originál pergamen (ve formě knihy) o 12 listech, vázané v pergamenu, vazba původní, 31,5x28 cm, červená pečeť vydavatelova v dřevěném pouzdře přivěšena na černožluté šňůře.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden, str. 172-176

- 4 **1735, leden 27., Vídeň**
Císař Karel VI. potvrzuje listiny císaře Ferdinanda III. (1636) a Leopolda I. (1674).
Originál pergamen (ve formě knihy o 22 listech, vázáno v pergamenu, vazba původní), německá, 34x27 cm, červená pečeť vydavatelova v dřevěném pouzdře přivěšená na černožluté šňůře.

- 5   **1784, září 28., Vídeň**
Císař Josef II. potvrzuje městu Chabařovice jeho privilegia.
Originál pergamen, 46x72 cm, 9 cm, německá, červená pečeť vydavatelova v dřevěném pouzdře přivěšená na černožluté šňůře.
- 6   **1793, listopad 22., Vídeň**
Císař František I. potvrzuje městu Chabařovice jeho privilegia a dodává zvláštní ustanovení o právu dědickém.
Originál pergamen, 47x71 cm, 8,5 cm, německá, červená pečeť vydavatelova v dřevěném pouzdře přivěšená na černožluté šňůře.
- 7   **1827, říjen 10., Vídeň**
Císař František I. potvrzuje městu Chabařovice jeho privilegia. Ustanovuje třetí jarmark a dobytčí trh a uděluje právo na čtvrtý jarmark.
Originál pergamen, 48,5x72,5 cm, 6,5 cm, německá, červená pečeť chybí, dochováno pouze dřevěné pouzdro přivěšené na černožluté šňůře.
- 8   **1564, březen 6., Praha**
Wolf z Vřesovic potvrzuje cechovní pořádek spojenému cechu ševců, krejčích, bednářů a kovářů v Chabařovicích.
Originál pergamen (částečně poškozený), 57x74 cm, německá, pečeť původně přivěšená na pergamenové pásce chybí.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden, str. 152-156
- 9   **1655, září 5., Praha**
Vilém Albrecht Krakowsky Kolowrat potvrzuje cechovní pořádek spojeného cechu zámečníků, hodinářů a dalších v Chabařovicích.
Originál pergamen, 51,5x74 cm, 8,5 cm, německá, přivěšena červená pečeť vydavatele na zelené šňůře.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden, str. 169-172

- 10   **1691, únor 5., Praha**
Jan František hrabě Kolovrat Krakovský potvrzuje cechovní pořádek cechům zámečnicků, hodinářů atd. v Chabařovicích.
Originál pergamen a papír (ve formě knihy), 30,5x20 cm, pergamen 6 listů, papír 14 listů, německá, vazba původní kožená, přivěšena černá pečeť vydavatele v dřevěném pouzdře na zelené šňůře.
- 11   **1675, červen 3., Chabařovice**
Purkmistr a rada města Chabařovic potvrzují cechovní pořádek cechu zednickému a kamenickému.
Originál pergamen, 50,5x75,5 cm, 11 cm, německá, přivěšena zelená pečeť města v kovovém pouzdře na zelené stužce.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden č. 12, str. 177-180
- 12   **1681, únor 14., Chlumeč**
Jan František hrabě Kolovrat Krakovský potvrzuje pořádek cechu pekařskému.
Originál pergamen, částečně poškozený, německá, okolkovaný 6 kr. kolkem, 34,5x51,5 cm, 2 cm, pečeť chybí.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden č. 13, str. 180-182
- 13   **1700, květen 22., Chlumeč**
Jan František hrabě Kolovrat Krakovský potvrzuje cechovní řád cechu tesařskému.
Originál pergamen a papír ve formě knihy, pergamenových listů 5, papírových listů 5, německá, 31,5x21,5 cm, vazba kožená původní, přivěšena červená pečeť vydavatele v dřevěném pouzdře na červeno-modré šňůře.
Simon: Geschichte der Stadt Karbitz, Urkunden č. 14, str. 183-186
- 14   Opisy královských listin z let 1549 (udělení městského znaku, česká) a 1571 (potvrzení městského znaku, německá) a 1580 (městské právo, česká).
Opisy vyhotovil Gustav Simon cca 1920.

15 **1771, Chabařovice**

Cechovní artikule cechu lodníků a pokrývačů dává purkmistr a rada města Chabařovic.

Papír, 37,5x26,5 cm, německá, ve formě knihy, vazba původní polokožená, 6 listů, prošito zelenou šňůrou.

16a **1756, leden 24.**

Kopie listiny Marie Terezie, potvrzuje cechovní artikuly punčochářského cechu města Ústí nad Labem, přivěšená pečeť města Chabařovic

Originál listiny s pečetí Marie Terezie, fond AMUL, inv. č. 65.

II. Knihy

a) knihy do roku 1850

16	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová, rejstřík</i>	1788 – 1790
17	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová, rejstřík</i>	1800
18	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>papír, tisk něm., 34x22,5 cm, vazba papírová, rejstřík na začátku</i>	1803
19	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1804
20	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>papír, tisk, něm., 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1810
21	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1815
22	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>papír, tisk, něm., 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1816
23	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1817
24	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>papír, tisk, něm., 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1819
25	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1820
26	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1823
27	Kniha patentů (Paentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1831
28	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1832
29	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1833
30	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1834
31	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1835
32	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1837
33	Kniha patentů (Patentenbuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1844

34	Kniha patentů (Patentebuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1845
35	Kniha patentů (Patentebuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1846
36	Kniha patentů (Patentebuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1848
37	Kniha patentů (Patentebuch) <i>něm., papír, tisk, 34x22,5 cm, vazba papírová</i>	1849
38	Kniha patentů (Patentebuch) <i>něm., ručně psaná, papír, 36x22 cm, vazba poloplátěná, nová</i>	1828 – 1831
39	Kniha poplatků z domů <i>něm., papír, 37x22,5 cm, soudová pag. 1-207, vazba poloplátěná, nová</i>	1799 – 1811
40	Parcelní protokol (Grundparzellen-Protokoll) <i>něm., papír, 35,5x23,5 cm, nepag., vazba původní polokožená</i>	1843
41	Kniha pozůstalostí (Verlassenschaftsabhandlungs-Protokoll) <i>něm., papír, 37x24 cm, soudová částečná paginace, vazba polokožená, původní</i>	1796 – 1825
42	Domovské právo (Protokoll über ... Bürgerrecht ...) <i>něm., papír, vazba poloplátěná, nová</i>	1819 – 1850
43	Cestovní povolení a vyvazovací protokol <i>něm., papír, 35,5x23 cm, vazba poloplátěná, nová</i>	1805 – 1835 1805 – 1817
44	Pamětní kniha (Gedenkbuch II.) <i>Něm., papír, 89,5x26 cm, původní paginace 1-216, chybí list 80-163, vazba původní polokožená</i>	1836 – 1915
b) knihy cechovní		
45	Kniha mistrů a přijímací kniha cechů truhlářů, zámečnicků, kolářů a sklářů města Chabařovic <i>něm., papír, 34,5x23 cm, původní paginace 1-184, vazba poloplátěná, nová</i>	1717 – 1859
46	Mistrovská kniha a seznam učňů cechu mlynářského města Chabařovic (Meister-Buch) <i>něm., papír, 32,5x22 cm, nepaginovaná, původní polokožená vazba</i>	1744 – 1851 1738 – 1851
47	Cechovní kniha zedníků a kameníků města Chabařovic <i>něm., papír, 34x21 cm, nepaginovaná, původní pergamenová vazba (barvený pergamen)</i>	1748 – 1783
48	Matrika cechu zedníků a kameníků města Chabařovic (Handwerks-Matricul ...) <i>něm., papír, 34x21 cm, nepaginovaná, původní kožená vazba</i>	1783 – 1857

49	Cechovní matrika cechu pekařského města Chabařovic (Handwercks-Matricul vot eine ehrahme Becker-Zunft) <i>něm., papír, 34x21 cm, nepaginovaná, původní polokožená vazba</i>	1769 – 1856

c) knihy po roce 1850

50	Protokoly ze zasedání městského zastupitelstva	1852– 1874
51	Protokoly ze zasedání městského zastupitelstva	1875 – 1896
52	Protokoly ze zasedání městského zastupitelstva	1897 – 1917
53	Protokoly ze zasedání městského zastupitelstva	1917 – 1923
54	Protokoly ze zasedání městského zastupitelstva	1926 – 1930
55	Prezenční kniha městského zastupitelstva	1931 – 1938
56	Protokoly zasedání městské rady	1902 – 1919
57	Protokoly zasedání městské rady	1919 – 1923
58	Protokoly zasedání městské rady	1924 – 1925
59	Protokoly zasedání městské rady	1926 – 1928
60	Protokoly zasedání městské rady	1929 – 1931
61	Protokoly zasedání městské rady	1931 – 1935
62	Protokoly zasedání městské rady	1935 – 1938
63	Seznam předvedených osob	1941 – 1945
64	Seznam domů a obyvatel	cca 1900

d) knihy finanční správy

65	Hlavní kniha městského důchodu	1935
66	Hlavní kniha městského důchodu	1936
67	Hlavní kniha městského důchodu	1937
68	Hlavní kniha městského důchodu	1938
69	Hlavní kniha městského důchodu	1939
70	Hlavní kniha městského důchodu	1939
71	Mzdová kniha	1939
72	Mzdová kniha	1939
73	Deník příjmů a vydání	1867 – 1876
74	Hlavní kniha chudinského fondu	1936 – 1937
75	Hlavní kniha chudinského fondu	1936 – 1938
76	Hlavní kniha příjmů špitální a chudinské nadace Anny von Furtenburg	1860 – 1929
77	Hlavní kniha vodovodu	1931
78	Hlavní kniha vodovodu	1932
79	Deník vodovodu	1929 – 1940
80	Hlavní kniha školních peněz	1878 – 1902
81	Hlavní kniha dávek z nápojů	1939
82	Hlavní kniha hřbitovní	1933 – 1934
83	Kniha příjmů ze hřbitova	1931 – 1932
84	Inventář obce	1926 – 1940

85	Inventář chudinského fondu a dalších	1937 – 1939
86	Nájem (pachtovné) z pozemků	1941– 1945

III. Spisy

a) registraturní pomůcky

87	Jednací protokol	1832 – 1840	
88	Jednací protokol	1836 – 1841	
89	Rejstřík obecních písemností	1790 – 1836	
90	Opisy oběžníků, registry a jednací protokol	1850 – 1856	
91	Exhibitní protokol	1871	
92	Jednací protokol	1875	
93	Jednací protokol	1928	
94	Jednací protokol	1931	
95	Jednací protokol	1932	
96	Jednací protokol	1933	
97	Jednací protokol	1934	
98	Jednací protokol	1935	
99	Jednací protokol	1936	
100	Jednací protokol	1937	
101	Exhibitní protokol	1790	
102	Exhibitní protokol in politicis	1818	
103	Elench in politicis	1819	
104	Jednací protokol in judicialis	1820	
105	Jednací protokol in judicialis	1822	
106	Soupis spisů (Tagzettel)	1823 – 1826	
107	Jednací protokol in judicialis	1826	
108	Soupis spisů (Tagzettel)	1827	
109	Elench korespondence s vrchností	1829– 1831	
110	Elench korespondence s vrchností	1832 – 1833	
111	Elench korespondence s vrchností	1834	
112	Elench korespondence s vrchností	1835 – 1837	
113	Elench korespondence s vrchností	1838 – 1839	?
114	Elench cizí korespondence	1828 – 1830	?
115	Elench	1829 – 1831	?
116	Elench	1830 – 1831	?
117	Elench	1832	?
118	Elench	1833	?
119	Elench	1835	?
120	Elench	1836	?
121	Elench	1837	?
122	Elench	1838	KT 1
123	Elench	1839	KT 2

124	Elench	1840	KT 2
125	Elench	1841	KT 2
126	Elench	1842	KT 2
127	Elench	1843	KT 2
128	Elench	1844	KT 2
129	Elench	1845	KT 2
130	Elench	1846	KT 2
131	Elench	1847 – 1848	KT 2
132	Elench	1850	KT 2

b) spisy do roku 1850

1. normálie

133	Císařská a zemská nařízení	1718 – 1759	KT 3
133	Císařská a zemská nařízení	1760 – 1785	KT 4
133	Císařská a zemská nařízení	1785 – 1808	KT 5
133	Císařská a zemská nařízení	1808 – 1819	KT 6
133	Císařská a zemská nařízení	1820 – 1848	KT 7
133	Instrukce krajského úřadu	1709 – 1786	KT 8
133	Instrukce krajského úřadu	1786 – 1821	KT 9

2. město a vrchnost

134	Nařízení vrchnosti o odúmrtí	1636	KT 10
134	Vrchnostenské potvrzení městských práv	1707 – 1750	KT 10
134	Vrchnostenské instrukce pro radu (spor mezi městem a předměstím), opis z roku 1708	1690	KT 10
134	Obnova rady	1690 – 1708	KT 10
134	Obnova radnice	1699	KT 10
134	Instrukce pro městskou radu od majitele panství Norberta V. Libštejnského Kolovrata	1722	KT 10
134	Předání soudní pravomoci Chabařovic regulovanému magistrátu v Krupce	1796 – 1803	KT 10
134	Pasení ovcí na městských pozemcích, spor s vrchností	1735– 1798	KT 10
134	Spisy kontribuční od chlumecké vrchnosti	1742 – 1790	KT 10
134	Emfyteutický prodej pastvin (Hut-Weide), spor s vrchností	1743 – 1820	KT 10
134	Spor o zdanění pozemků (právovárečné pozemky)	1790 – 1798	KT 10

3. město a církev

135	Pamětní spis faráře Schmidta o požáru města	1697	KT 10
135	Znovuzřízení fary	1700	KT 10

4. městská rada

136	Volby městské rady	1708	KT 11
136	Poplatek za privilegia	1784	KT 11
136	Opisy privilegií (G. Simon) z let 1549 – 1673	zač. 20. stol.	KT 11

136	Žádosti města o potvrzení privilegií – elench	1731 – 1791	KT 11
136	Volební protokol městské rady	1826	KT 11
136	Přísaha obecního zaměstnance Fr. Höhneho	1818	KT 11
136	Odvolání chabařovických občanů proti rozhodnutí městské rady	1825 – 1826	KT 11
136	Jednání městské rady a zástupců obyvatel o špatném odbytu zemědělských plodin a nízkých cenách	1825	KT 11
136	Městská šatlava	1757 – 1758	KT 11
136	Spor městské rady s vrchností	1791	KT 11
136	Spory chlumecké vrchnosti s občany Chabařovic – přes radu	1819 – 1824	KT 11
136	Den holdu vrchnosti, stanovení	1833	KT 11
136	Spor chabařovické rady s hrabětem Westphalenem o propuštění chabařovického měšťana	1839 – 1849	KT 11
136	Nepořádky při vedení gruntovních knih	1826 – 1828	KT 11
136	Žádosti o udělení 4. trhu	1823 – 1828	KT 11
136	Pronájem městských pozemků, hospod	1821 – 1831	KT 12
136	Dražba farních, dříve městských pozemků	1833, 1840	KT 12
136	Ustavení zásad pachtu práva várečného	1826	KT 12
136	Zřízení okresního soudu, úprava budovy radnice pro tento účel	1849 – 1850	KT 12

5. korespondence s nadřízenými a jinými úřady

137	Přípisy Krajského úřadu Litoměřice	1814 – 1824	KT 12
137	Korespondence s krajským úřadem	1819 – 1845	KT 12
137	Korespondence s krajským úřadem	1841 – 1843	KT 12
137	Korespondence s chlumeckou vrchností (správní záležitosti)	1828 – 1842	KT 12
137	Korespondence s cizími magistráty	1811, 1826	KT 12
137	Korespondence s úřady v okolí ohledně záležitostí měšťanů	1830	KT 12
137	Městský úřad – korespondence o záležitostech měšťanů	1830 – 1848	KT 13
137	Městský úřad – vyhlášky, oběžníky a různé	1812 – 1855	KT 13

6. registratura do roku 1850, zlomek podle původního uspořádání

a) Publicum

138	Křestní listy	1699 – 1796	KT 14
138	Duchovní správa, rozhodnutí vrchnosti	1700	KT 14
138	Žádosti o propuštění z poddanství	1700 – 1760	KT 14
138	Propuštění z poddanství Johanna Rauche	1704	KT 14
138	Odchod Židů	1710	KT 14
138	Poslední vůle	1720 – 1781	KT 14
138	Taxy zaplacené vrchnosti za potvrzení práv	1731 – 1735	KT 14
138	Nesprávné jednání řeznického cechu	1753	KT 14
138	Záležitosti rybníka (Angermühlteich)	1757 – 1772	KT 14
138	Povolání sňatků	1760 – 1779	KT 14

138	Podřízení různých poddaných chabařovických městskému soudu	1767 – 1793	KT 14
138	Vyrovnaní poplatků za léky	1770, 1780	KT 15
138	Neoprávněný obchod obilím	1771	KT 15
138	Nedovolené rybaření	1772	KT 15
138	Pozůstalosti	1774 – 1791	KT 15
138	Povolení vandrovních knížek	1784 – 1786	KT 15
138	Drobné stavební práce obce	1789	KT 15
138	Pozůstalostní řízení A. Rudolpha	1790	KT 15
138	Odpor chabařovických řezníků proti vrchnosti	1790 – 1791	KT 15
138	Poslední vůle manželů Haschkových	1790 – 1791	KT 15
138	Pozůstalost po kanonýru Hofmannovi	1791	KT 15
138	Potvrzení městských práv	1791	KT 15
138	Nepořádek ve správě obce	1791 – 1795	KT 15
138	Cestovní pasy	1794	KT 15
138	Propuštění z poddanství	1798	KT 15
138	Nedovolení čepování nápojů	1802	KT 15
138	Spor s cechem punčochářů	1803	KT 15
138	Paternita	1811 – 1812	KT 15

b) Contribucionale

139	Pozemková daň a korespondence k tomu	1790 – 1792	KT 15
-----	--------------------------------------	-------------	-------

c) Commerciale

140	Cechovní spor	1755	KT 15
140	Obecní a cechovní záležitosti	1763 – 1793	KT 15
140	Trhy	1785	KT 15
140	Cech punčochářů	1786	KT 15
140	Povolení živností	1796	KT 15
140	Fr. Habel – živnostenské povolení	1796	KT 15
140	Cechovní kniha (neúplná)	1700 – cca 1750	KT 15
140	Kniha učňů spojených cechů	1701 – 1730	KT 15
140	Cechovní listiny spojeného cechu kovářů, ševců, kolářů a krejčích	1707 – 1768	KT 15
140	Výuční listy různých cechů	1738 – 1771	KT 15
140	Cechovní kniha cechu kolářů	1743 – 1854	KT 15
140	Cechovní kniha cechu krejčích	1750 – 1851	KT 15
140	Cechovní záležitosti – zedníci (zlomek knihy)	1769 – 1782	KT 16
140	Cechovní kniha cínařů (část)	1770 – 1813	KT 16
140	Cechovní kniha kovářů	1789 – 1809	KT 16
140	Cechovní kniha řezníků	1792 – 1846	KT 16
140	Porušení účetního řádu města	1825	KT 16
140	Cechovní záležitosti tržní (pekaři)	1835	KT 16
140	Žádost o přijetí do cechu řezníků	1840 – 1841	KT 16
140	Žádost o vykonání mistrovské zkoušky (cech kamenický)	1841	KT 16

140	Osvědčení o zaměstnání	1841 – 1845	KT 16
	d) Judiciale		
141	Pozůstalosti	1702 – 1792	KT 16
141	Pozůstalosti	1756 – 1808	KT 17
141	Pozůstalosti	1809 – 1817	KT 18
141	Dlužní a majetkové spory	1705 – 1812	KT 18
141	Trestní věci majetkové	1706 – 1800	KT 18
	e) Criminale		
142	Zločiny	1719 – 1762	KT 18
	7. registratura do roku 1850 – věcné řazení		
	a) publicum		
	1. zdravotní		
143	Úmrtí Mayorové	1754	KT 19
143	Ohledání mrtvých	1844 – 1848	KT 19
143	Přehledy narozených a zemřelých	1824	KT 19
		1840 – 1846	
143	Epidemie neštovic	1821 – 1822	KT 19
	2. školní		
144	Školní záležitosti, docházka, poplatky	1831 – 1743	KT 19
	3. tržní		
145	Tržní poplatky	1827 – 1846	KT 19
145	Žádosti o povolení otevření obchodu	1808 – 1838	KT 19
145	Ceny potravin	1835 – 1839	KT 19
145	Odhad placení živnostenských dávek	1826	KT 19
	4. církevní		
146	Církevní poplatky	1699	KT 20
146	Farní nadace	1715	KT 20
146	Církevní spisy různé	1820 – 1849	KT 20
	b) contributionale		
	1. obecní finance		
147	Roční vyúčtování městských peněz	1698 – 1734	KT 20
147	Roční vyúčtování městských peněz	1735 – 1795	KT 21
147	Roční vyúčtování městských peněz	1801 – 1840	KT 22
147	Pokladní deníky	1796 – 1840	KT 23
147	Městské příjmy a vydání	s. d. (cca 18. stol.)	KT 24
147	Městské účty	1730 – 1772	KT 24
147	Obecní dávky	1744 – 1766	KT 24
147	Finanční účty, sumáře	1744 – 1811	KT 24
147	Obecní vyúčtování	1751	KT 24

147	Obecní účty	1774 – 1815	KT 24
147	Obecní příjmy	1794	KT 24
147	Konsignace majetku města	1807	KT 24
147	Vydání města	1828	KT 24
147	Finanční uzávěrka	1828	KT 24
147	Pokladní peněžní hotovost	1829, 1833 1838	KT 25
147	Stav městských financí	1841	KT 25
147	Stav městské pokladny	1843	KT 25
147	Finanční výkaz	1819 – 1824	KT 25
147	Různé finanční výkazy	1813 – 1849	KT 25
147	Městské výdaje	1800	KT 25
147	Doklady městského hospodářství	1827	KT 25
147	Městské příjmy a vydání, doklady	1835 – 1836	KT 25
147	Městské příjmy a vydání, doklady	1836	KT 25
147	Městská vydání, přílohy	1843	KT 25
147	Revize městského hospodaření	1827 – 1849	KT 25
147	Žádosti o podporu z městské pokladny	1844 – 1846	KT 25
147	Škody z roku 1813 (bitva u Chlumce)	1813 – 1814	KT 26
147	Seznamy majetků podle čísel popisných	konec 18. stol.	KT 27
147	Seznam domů kvůli zdanění	1785	KT 27
147	Seznam majetků a domů	1789	KT 27
147	Soupis domů a pozemků dle čísel popisných	1789	KT 27
147	Oceňování domů	1816	KT 27
147	Výkazy o dlužích dle čísel popisných	1818	KT 27
147	Místopřísežná prohlášení ke zdanění dle čísel popisných	1818, 1820	KT 27
147	Inventáře mobiliáře	1844 – 1847	KT 28
147	Obecní majetek, popis	1830	KT 28
147	Soupis obyvatel dle domů a zaměstnání	1840	KT 28
147	Soupis obyvatelstva	1848	KT 28
147	Seznamy nemovitostí města a dominia Trmice	1788 – 1850	KT 28
147	Kontribuce	1791	KT 28
147	Kontribuce	1791 – 1843	KT 28
147	Kontribuční vydání	1832	KT 28
2. chudinské záležitosti			
148	Chudinský fond	1801 – 1848	KT 28
3. daně, dávky, poplatky			
149	Daně, dávky, poplatky	1699 – 1790	KT 29
149	Daně, dávky, poplatky	1801 – 1840	KT 30
149	Daně, dávky, poplatky	1834 – 1846	KT 31
149	Daně, dávky, poplatky	1841 – 1849	KT 32
149	Různé poplatky	1703 – 1840	KT 32
4. sirotčí záležitosti			
150	Sirotčí záležitosti	1731 – 1836	KT 33

150	Siroťčí záležitosti	1818 – 1846	KT 34
	5. desátky		
151	Desátky	1812 – 1814	KT 34
	6. poručnické věci		
152	Poručnické záležitosti	1820 – 1844	KT 34
	7. zemědělské dávky		
153	Výnosy obilí	1787	KT 34
153	Zemědělská daň	1789	KT 34
153	Výkazy o vinicích	1787	KT 34
153	Výpisy z gruntovních knih	1818 – 1843	KT 34
	c) Commertiale		
	1. těžba uhlí, výroba		
154	Těžba uhlí	1805 – 1913	KT 35
154	Koupě a prodej, nemovitosti, pachty		KT 35
154	Stížnost na kartounku Herschel Cantor	1821 – 1824	KT 36
	2. změny majetkové držby		
155	Koupě, prodej nemovitostí, pachty, spor o celní poplatky, poštovní poplatky	1780 – 1843 1848 1812– 1814	KT 36
	d) Militare		
156	Vojenské záležitosti	1782 – 1849	KT 36
	d) Judiciale		
	1. soudní věci civilní		
157	Žádosti o domovské právo	1836 – 1849	KT 37
158	Soudní zápisy pro paměť	1790 – 1801	KT 37
159	Pozůstalosti	1772 – 1829	KT 37
159	Pozůstalosti	1826 – 1849	KT 38
160	Dlužní a majetkové spory	1790 – 1824	KT 39
160	Dlužní a majetkové spory	1825 – 1833	KT 40
160	Dlužní a majetkové spory	1833 – 1849	KT 41
160	Žádosti o zaknihování majetkových změn	1826 – 1841	KT 42
160	Příkazy k zaknihování nemovitostí	1844 – 1848	KT 43
160	Příkazy k zaknihování nemovitostí	1846 – 1847	KT 44
160	Různé žádosti občanů ve věcech sporných	1835, 1841	KT 44
160	Poškození majetku občanů (netrestní)	1819 – 1841	KT 44
161	Soudní protokoly (civilní)	1805 – 1849	KT 45
161	Městský soud, korespondence	1788 – 1848	KT 46
161	Městský soud, korespondence	1817 – 1842	KT 47
161	Městský soud, korespondence	1828 – 1839	KT 48
161	Městský soud, korespondence	1842 – 1849	KT 49

e) *Criminale*

1. trestní věci

162	Tabulky těžkých trestních činů	1837 – 1847	KT 50
162	Usmrcení dítěte – Tekla Schmäche	1827 – 1828	KT 50
162	Sebevražda	1840	KT 50
162	Ublížení na těle	1834 – 1849	KT 50
162	Krádeže	1820 – 1848	KT 51
162	Pytláctví	1819 – 1848	KT 51
162	Urážka na cti	1829 – 1848	KT 52
162	Neoprávněné provozování živností	1806 – 1848	KT 52

2. různé

162	Soudní spisy různé	1810 – 1849	KT 53
162	Exekuce	1836 – 1843	KT 54

g) *stavební spisy*

163	Přestavby radnice	1794 – 1849	KT 55
163	Stavba městského mlýna	1801 – 1802	KT 55
163	Propachtování výstavby domku nad studní u městského mlýna	1842	KT 55
163	Stavba studně pro městský vodovod	1847 – 1848	KT 55
163	Výstavba hasičské zbrojnice	1819 – 1830	KT 55
163	Stavba hřbitovního domku	1841	KT 55
163	Stavba střeleckého domu	1829 – 1863	KT 55
163	Úprava silnic a poplatky	1831 – 1849	KT 55
163	Nákup sněžného pluhu	1846	KT 55
163	Stavba sušárny	1842	KT 55
163	Stavební záležitosti (domky apod.)	1818 – 1846	KT 56

h) *varia*

164	Různé spisy městské rady	1839 – 1850	KT 57
164	Doklady panství Černý Kostelec	1787	KT 58
164	Různé nezařazené spisy	18. stol.	KT 58

c) městská registratura po roce 1850

1. organizace obce

165	Volby městské reprezentace	1883	KT 59
165	Volby městské reprezentace	1912	KT 59
166	Protokoly městské rady a zastupitelstva	1850 – 1883	KT 60
166	Protokoly městské rady a zastupitelstva	1884 – 1938	KT 61
167	Volební záležitosti (volby do říšské rady), seznamy	1918	KT 62
167	Volební seznamy, volby	1939	KT 62

2. správní moc obce

168	Školní záležitosti	1868 – 1924	KT 62
-----	--------------------	-------------	-------

169	Inventář obce	1887	KT 63
169	Rozpočty a vyúčtování	1850 – 1860	KT 63
169	Revize obecního hospodářství	1926	KT 64
169	Rozpočty obce	1926 – 1939	KT 64
169	Kupní a prodejní smlouvy pozemků	1858 – 1866	KT 64
169	Soupisy pozemků města Chabařovic, hraběte Westphalena a Mostecké důlní společnosti	1920, 1925	KT 64
169	Daň z příjmů	1851	KT 64
169	Chudinský fond	1891	KT 64
169	Nadace (chudinská) Fr. Kradsche	1902, 1903	KT 64
169	Různé chudinské a sirotčí nadace	1939 – 1943	KT 64

3. samostatná působnost obce

170	Hnanecké listy	1868 – 1917	KT 64
170	Hnanecké záležitosti	1898 – 1911	KT 65
170	Propustky do bývalého Protektorátu	1938	KT 65
170	Árijský původ	1939	KT 65
170	Korespondence ve věcech trestních	1939 – 1945	KT 65
170	Ilegální činnost proti říši	1942 – 1944	KT 66
170	Sovětské váleční zajatci, trestní věci	1943 – 1945	KT 66
170	Rozpis stráží při útěku anglických důstojníků-zajatců v Sagenu	1944	KT 66
170	Trestní spisy, opisy	1939 – 1945	KT 66
170	Výpisy z trestních rejstříků (netrestaných osob)	1940	KT 67
170	Výpisy z trestních rejstříků (trestaných osob)	1940 – 1944	KT 67
170	Trestní rejstřík osob nesouzených	1943 – 1944	KT 68
170	Rozsudky z okupace	1939 – 1945	KT 68
170	Trestní listy	1920 – 1949	KT 68
170	Trestní listy	1920 – 1949	KT 69
170	RAD (Říšská pracovní služba dívčí pro ročníky 1922-1926)	1940 – 1944	KT 70
170	Dotazníky pro domovní knihy, žádosti o sňatek	1939 – 1945	KT 70
170	Dotazníky pro domovní knihy, žádosti o sňatek	1939 – 1945	KT 71
170	Spor města s městským zvěrolékařem	1910 – 1927	KT 71
171	Údržba obecních silnic	1851 – 1915	KT 72
171	Úprava městských komunikací	1919 – 1922	KT 72
171	Vodovod	1889 – 1939	KT 72
171	Kanalizace a regulace potoka	1885 – 1933	KT 72
171	Železnice, vlečky	1886 – 1913	KT 73
172	Očkování proti neštovicím	1939 – 1944	KT 73
172	Úmrtní listy	1939 – 1945	KT 73
172	Hřbitov, správa, opravy	1877 – 1942	KT 73
173	Telefon, projekt meziměstské linky	1888 – 1889	KT 74
173	Elektrické osvětlení města	1912 – 1937	KT 74
173	Transformační stanice Přestanov	1922 – 1939	KT 74
173	Projekt elektrické dráhy Předlice – Chabařovice	1927	KT 74
174	Přípisy okresního hejtmanství, vyřizování	1852	KT 74

174	Policejní správní agenda	1868 – 1885	KT 74
174	Zprávy o počasí	1858 – 1859	KT 74
175	Přihlášky nezaměstnaných	1921 – 1924	KT 75
175	Vyživovací akce pro nezaměstnané	1930 – 1938	KT 75
175	Sociální podpory	1939 – 1940	KT 75
4. samostatná působnost obce – stavební a požární věci			
176	Stavební záležitosti	1854 – 1937	KT 76
176	Různé stavební plány	s. d.	KT 76
176	Oprava kostela	1923 – 1932	KT 76
176	Požární řád města, hasičský sbor	1866 – 1889	KT 76
5. působnost přenesená			
177	Dolování uhlí	1855 – 1943	KT 77
6. působnost přenesená – vojenské záležitosti			
178	Soupisy branců – ročník 1845– 1854	1845 – 1854	KT 77
178	Vojenská povinnost	1884 – 1885	KT 78
178	Podpory bývalým vojákům – Němcům	1938	KT 78
178	Soupisy mužů povinných vojenskou službou (okupace) – ročník 1878 – 1911	1878 – 1911	KT 78
178	Soupisy mužů povinných vojenskou službou (okupace) – ročník 1912 – 1929	1912 – 1929	KT 79
7. různé			
179	Vyhlášky	1919 – 1944	KT 79

Dodatek – spisy

územní plán

Regulační plány – změna využití parcel	1892 – 1940	KT 80
--	-------------	-------

vodovod

Obecní vodovod – projekt a korespondence	1870 – 1904	KT 80
Projekt rekonstrukce vodovodu poškozeného při povodni 1927	1927 – 1930	KT 80

dolování

Lomská těžební společnost (Brucher Kohlenwerke), stavební spisy	1906 – 1914	KT 80
Mostecká uhelná společnost (Brüxer-Kohlenbau-Gesellschaft), stavební spisy	1882 – 1914	KT 81

vojenské záležitosti

Protiletický kryt u dolu Petri, projekt	1944	KT 81
---	------	-------